

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการศึกษาข้อมูลขั้นต้น (Primary Sources) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากสถานที่จริง และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิเคราะห์ศิลปะประดิษฐ์จากงานศิลปะไทยในเกาะรัตนโกสินทร์ การวิเคราะห์ในด้านรูปแบบและการจัดวางงานศิลปะประดิษฐ์ และเพื่อจัดทำแผนผังและตำแหน่งการจัดวางงานศิลปะประดิษฐ์ในงานศิลปะไทยจากวัดหลวงในเกาะรัตนโกสินทร์ จำนวน 14 วัด กำหนดการศึกษานี้วิเคราะห์ โดยนำเสนอการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีการแสดงภาพประกอบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรเป้าหมายและพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรเป้าหมายและพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ศิลปะประดิษฐ์จากงานศิลปะไทยในเกาะรัตนโกสินทร์ ที่มีความสำคัญและเป็นพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม อันเป็น “เพชรแท้นยอดเรือนแหวน” หรือที่เรียกว่า “หัวแหวน” ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดวาอาราม ปราสาทราชวังและสิ่งก่อสร้างโบราณต่าง ๆ ที่สำคัญ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัดหลวงในเกาะรัตนโกสินทร์ ที่เป็นพื้นที่ศึกษาจำนวน 14 วัด ได้แก่

- 1.1 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- 1.2 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร
- 1.3 วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร
- 1.4 วัดบูรณศิริมตยาราม
- 1.5 วัดบวรสถานสุทธาวาส
- 1.6 วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร
- 1.7 วัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหาร
- 1.8 วัดมหรณพารามวรวิหาร

- 1.9 วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร
- 1.10 วัดเทพธิดารามวรวิหาร
- 1.11 วัดราชนันทดารามวรวิหาร
- 1.12 วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร
- 1.13 วัดราชบูรณะราชวรวิหาร
- 1.14 วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร

(ข้อมูลอ้างอิงจาก : แผนที่ชุมชนกรุงรัตนโกสินทร์ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย “การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะประดิษฐ์จากงานศิลปะไทยในเกาะรัตนโกสินทร์” ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ ดังนี้

- 2.1. กล้องถ่ายภาพสำหรับบันทึกภาพเพื่อรวบรวมข้อมูล
- 2.2. แบบบันทึกข้อมูลของศิลปะประดิษฐ์จากงานศิลปะไทย โดยการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นของรูปแบบศิลปะประดิษฐ์ ได้แก่
 - 2.2.1 งานดอกไม้สดหรือเครื่องสดและงานใบทองหรือเครื่องสังเวย
 - 1) งานดอกไม้สดหรือเครื่องสด ได้แก่ มาลัย เครื่องแขวน พานดอกไม้ พนมหมาก กระทง เพ็อง อุบะ ตาช่าย และดอกทัดหู
 - 2) งานใบทองหรือเครื่องสังเวย ได้แก่ บายศรี บัตรพลี
 - 2.2.2 รูปแบบศิลปะไทย ได้แก่ งานจิตรกรรมไทย และงานประติมากรรมไทย
 - 2.2.3 การจัดวาง ได้แก่ สถาปัตยกรรม และจิตรกรรมฝาผนัง
- 2.2 แผนทิวทัศน์ในการเดินทางสำรวจ
- 2.3 แผนผังภายในวัดเพื่อบันทึกตำแหน่งที่พบในด้านรูปแบบและการจัดวางงานศิลปะประดิษฐ์ที่พบในงานศิลปะไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล คือ ศิลปะประดิษฐ์ที่พบในงานศิลปะไทยของวัดในเกาะรัตนโกสินทร์ จำนวน 14 วัด ดังนี้

3.1 ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี

3.1.1 ศึกษาแหล่งข้อมูลจากเอกสารตามขอบเขตของเนื้อหาที่ค้นคว้า

3.1.2 ศึกษาข้อมูลประวัติและความเป็นมาของวัดในเกาะรัตนโกสินทร์

3.1.3 ศึกษารูปแบบงานศิลปะประดิษฐ์ประเภทงานดอกไม้สดและงานใบตอง

3.2 สำรวจแผนที่ตั้งของวัดในเกาะรัตนโกสินทร์ จำนวน 14 วัด

3.3 จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

3.3.1 แบบบันทึกข้อมูล

3.3.2 แผนที่วัดในการเดินทางสำรวจ

3.3.3 แผนผังภายในวัดเพื่อบันทึกตำแหน่งที่พบในการจัดวาง และประเภทของงาน

ศิลปะประดิษฐ์ที่ใช้ในการตกแต่งวัด

3.4 ดำเนินการสำรวจข้อมูลด้วยการถ่ายภาพ การบันทึกข้อมูลในแบบบันทึก และแบบบันทึก แผนผัง และตำแหน่งการจัดวางงานศิลปะประดิษฐ์ประเภทงานดอกไม้สดและงานใบตองภายในวัด

3.5 วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผลจากภาพถ่าย การบันทึกข้อมูลในแบบบันทึก และแบบบันทึกในแผนผัง และตำแหน่งการจัดวางงานศิลปะประดิษฐ์ประเภทงานดอกไม้สดและงานใบตองภายในวัด ในด้านรูปแบบ และการจัดวาง

3.6 จัดทำแผนผัง และตำแหน่งการจัดวางการจัดวางงานศิลปะประดิษฐ์ประเภทงานดอกไม้สดและงานใบตองในงานศิลปะไทยจากวัดในเกาะรัตนโกสินทร์

3.7 รายงานฉบับสมบูรณ์ และเผยแพร่ผลงานวิจัย

3.8 สถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล คือ วัดหลวงในเกาะรัตนโกสินทร์ จำนวน 14 วัด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการศึกษาวิจัยใช้การวิจัยแบบพรรณนา (Descriptive research) เชิงคุณภาพ (Qualitative Data) จากการเก็บข้อมูลค้นคว้าทางเอกสาร การบันทึกรายละเอียดการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและการจัดวางการสัมภาษณ์ และการบันทึกภาพ นำมาทำการวิเคราะห์ตามแนวการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ นำข้อมูลที่สัมพันธ์กันตามเนื้อหาแต่ละเรื่องมาเชื่อมโยงวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ เพื่อสรุปตามประเด็นปัญหาที่ระบุไว้ในความมุ่งหมายของการวิจัย โดยนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical) ประกอบรูปภาพ ซึ่งในส่วนที่บรรยายเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องพื้นที่ และแนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ที่ปรากฏในงานศิลปะไทย และใช้วิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบอันจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในข้อมูลต่าง ๆ ที่ศึกษา

แหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่จะใช้ประกอบการศึกษาวิจัยได้อาศัยจากแหล่งข้อมูล 3 แหล่งดังนี้คือ

4.1. ข้อมูลเอกสาร ได้แก่ เอกสารทางประวัติศาสตร์ รายงาน หนังสือหรือบทความต่าง ๆ ที่นักวิชาการได้เรียบเรียงไว้ โดยอาศัยการค้นคว้าจากสถานที่ต่อไปนี้

- หอสมุดแห่งชาติ
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
- สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร
- หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร
- หอสมุดจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
- หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เป็นต้น

4.2. ข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ วัดในเกาะรัตนโกสินทร์ จำนวน 14 วัด ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร วัดบูรณศิริมัตยาราม วัดบวรสถานสุทธาวาส วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร วัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหาร วัดมหรณพารามวรวิหาร วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร วัดเทพธิดารามวรวิหาร วัดราชนัดดารามวรวิหาร วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร วัดราชบูรณะราชวรวิหาร และวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร